

siti »malodobnicima, da ne kažemo barbarima.« Koncil veli: »Bog je jedini sudac i ispitivač srdaca. Stoga nam zabranjuje da sudimo o ma čijoj krivnji.« (Gaudium et spes, 28)

Završit ću ove refleksije riječima Pavla VI koje je izrekao u govoru 5. siječnja 1966., a koje izvanredno snažno i jednostavno ocrtavaju u čemu se sastoji pravi koncilski duh i obnova za kojom bismo svi od reda trebali težiti:

— Jasno je da pravi koncilski duh gaji onaj tko nastoji da u katoličkom životu učestvuje u tijesnoj povezanosti s više bratstva i s više ljubavi. Sve što umanjuje ili krnji osjećaj zajedništva izvan je linije što ih je Koncil označio za obnovu i raširenje Crkve. Duh strančarstva, odvojenosti, precjenjivanja, egoizma koji se tako često uvlači i u redove odličnih katolika kao i duh nezainteresiranosti za braću — sve to treba da nakon Koncila ustupi mjesto onom duhu pojačane bratske ljubavi koji je Krist označio kao raspoznajni znak svojih učenika. —

ŽARKO BRZIĆ

NORBERT W. HOSLINGER

KRIVO SHVAĆENA LITURGIJSKA OBNOVA

Na početku Uredbe o svetom bogoslužju postavljaju se ciljevi liturgijske obnove: »Sveti Sabor stavlja sebi za zadaću da sve više podiže Kršćanski život vjernika — da ustanove koje su podvrgnute promjenama bolje prilagodi potrebama našega vremena — da promiče sve što bi moglo pridonijeti jedinstvu svih koji vjeruju u Krista — i da ojača ono što bi moglo sve pozvati u krilo Crkve« (art. 1).

Četiri su, dakle, cilja:

- produbljivanje života vjernika,
- prilagođivanje našem vremenu,
- ekumensko i
- misionarsko djelovanje.

U ovom se članku želi ispitati, da li se provođenjem liturgijske obnove zaista približujemo tim ciljevima. Kod toga polazim od zapažanja što sam ih kao pomoćnik župnika stekao od godine 1965. na dvadesetak župa bečkog područja. Poslužila su mi još i iskustva iz mnogobrojnih posjeta službe Božje i crkava u cijeloj Austriji. Međutim, zapažanja iz dvadesetak bečkih crkava jesu stoga važnija

jer sam ondje imao prigode da sam sudjelujem u životu župa, gdje sam vodio mnoge razgovore i imao dodir s organizatorima, ministrantima, čitačima i td. Budući da su na području Beča uglavnom katolici, ne želim pobliže ulaziti u treći cilj liturgijske obnove (ekumenski). Ovom kompleksnom temom moglo bi se u okviru ovoga članka samo približno pozabaviti.

Unaprijed želim spomenuti da će se u ovom članku naći uglavnom negativna kritika, te bi se moglo steći dojam da ovo piše neko bečko zanovijetalo koje se uhvatilo tu i tamo nekih »malenkosti« i »smiješnosti« koje se ipak ne mogu ocijeniti kao neka nesreća. Uostalom, često su to u istinu malenkosti koje se mogu uzeti kao biljeg da pojednici nisu razumjeli prave ciljeve liturgijske obnove. Nadalje želim unaprijed spomenuti da se ne želim baviti ekstremnim slučajevima ni s desne ni s lijeve strane. Naime: ima još crkava u kojima se dnevno služi tiha misa i u kojima je još nepoznat raspored perikopa za radne dane, ali i takvih u kojima se provodi liturgijska obnova na način »pogrđivanja prisutnih«. Ovdje to nije bez važnosti. Činilo mi se da je važno zapažanja sakupljati ondje gdje se obnova provodi s više ili manje dobre volje.

Među takvim župama možemo razlikovati tri vrste. Prva ima župnika koji liturgijsku obnovu provodi samo zato, jer je to propisano osim toga jer to žele oni odozgor i, konačno, jer to čine i drugi. S više ili manje veselja i uvidavnosti on se, dakle, hvata posla i nastoji »sve« provesti kako se to »kod njega« (u njegovoj crkvi, u njegovoj župi) može. To »sve« znači ponajviše: postaviti oltar prema puku, tako smjestiti sjedala i ambon te dosadanju službu Božju izmijeniti pod mottom »sve na narodnom jeziku«.

Uspjeh« u takvim župama je redovito negativan. Nepoučeni narod, koji reagira čuvstveno — osjeća postavljanje takva klimavog drvenog stola, koji je prekriven isluženim oltarnicima, pokrovima i načičkan čavlicima kao smetnju. Nadomještanje muzički vrijednih pjesama (Šubertova misa) loše izvedenim gregorijanskim napjevima smatra kulturnim nazadovanjem, a uvođenje narodnog jezika vjernika se dojmima kao lomljenje stila i desakralizacija.

Druga vrst župa imade tip »solidnoga dušobrižnika« kao župnika. On provodi s velikim zanosom liturgijsku obnovu, jer očekuje plodove u svojoj pastvi: aktivnost u služ-

bi Božjoj dovodi naime do aktivnosti u župskom radu. Liturgijska reforma u očima takva župnika imade u prvom redu svrhu da narod sudjeluje u misi i to s neprekidnom aktivnošću. Stalno se mijenja položaj i stav tijela: ustaje se, klekne, sjedi se. Neprestano se nešto događa: pjeva se, orgulje sviraju, nešto se razjašnjuje.

»Uspjeh« ovakvog »liturgijskog pogona« jest nešto bolji — narod je donekle poučen, »nešto se događa«. Osjeća se barem da imade nešto novo, da imade života. S druge strane baš se u ovim slučajevima čuju opravdani prigovori: primjenjena je neka terapija zapošljavanja te se osjeća neko štićenništvo. Od puste »liturgije« ne nalazi se put do Boga — naime, sredstvo je postalo svrhom. Ne zadovoljavaju se kulturni zahtjevi niti u muzikalnom smislu niti što se tiče unutarnje arhitekture crkve.

Treća grupa približuje se najviše idealu. Liturgijska svečanost doživljava se u njoj kao čin okupljene župske zajednice, a ne kao djelatnost župnika. Već na početku se sabrano mnoštvo vjernika uspostavlja kao kršćanska zajednica. To se zbiva tako kao da su se kod pojave predsjednika svi s pjesmom ili molitvom najprije sjedinili. Zajednica je poučena — ona je spremna da sluša, da razmišlja. Pjevanje imade svoj određen zadatak. Za vrijeme službe Božje nema mučnih duljina, nema neugodnih orguljskih interludija. Ima umjesnih stanki, a ipak sve glatko teče. Različite zadaće razdijeljene su na različite službenike, na kantora, zbor, čitača, govornika, svećenika, zajednicu. Služba Božja je kratka, jasna, pregledna. Sve imade svoj smisao, odgovara shvaćanju današnjeg čovjeka, prostor i njegov dekor su puni smisla, iako jednostavni. Muzika i njezino izvođenje je na visini. Obnovitelji znaju raditi sa idejom i maštom. Propovijed razjašnjuje razgovijetno pročitane biblijske tekstove i nastoji njihove izreke suočiti sa životnim problemima ljudi. I svatko tko već dugo nije bio na službi Božjoj i došao kao gost, opaža: ovo mi nešto pruža, ovamo ću i opet doći.

U ovom kratkom prikazu jednog idealnog slučaja jasno se prepoznaju gore spomenuti ciljevi. Ali kako daleko su još naše župe od tog ideala, od tih ciljeva i koliko zapravo još uvijek slične na ona dva prva tipa, želim dalje prikazati.

I Cilj: »Produbljenje kršćanskog života

a) »Nedjeljna dužnost« ili svijest zajednice?

Tradicionalno sudjelovanje u liturgiji nije imalo s udubljanjem niti sa životom ništa zajedničko. Bilo je to prisustvovanje« kod ceremonija. Kršćanin je eto bio dužan »slušati« misu, koju je svećenik »čitao«. I tako se »ispunila« »nedjeljna dužnost«. Kada liturgijska obnova ne bi ni za čim drugim išla nego za tim da učini ovu dužnost ugodnom i zanimljivijom, onda bi to bilo premalo. Služba Božja mora naprotiv biti duboko vjensko proživljavanje i ona mora zahvatiti u život sudionika. Samo tako liturgija postaje »vrhunac prema kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga.« LK. art. 10

Da bi služba sv. mise mogla biti produbljavanje, po najprije je potrebno da iz bezimenog mnoštva ljudi koji svi ispunjavaju svoju nedjeljnu dužnost, nastane kršćanska zajednica.

Kada se promotri kako se ponašaju posjetioci službe Božje, zna se da će u većini župa trebati još mnogo učiniti da se probudi svijest zajednice. Ljudi se međusobno ne pozdravljaju, jedan prolazi kraj drugoga, svatko nastoji uhvatiti dobro mjesto, po mogućnosti na kraju koje međutim nije nipošto voljan napustiti. On se radije digne i po sedam puta da nekoga pusti u klupu. Evangeličke župe bi nam u tome mogle poslužiti kao primjer: kada se tamo dođe na službu Božju, nekoliko članova zajednice mu odmah pokazuju na prazno mjesto. Poznajem katoličku župu u kojoj svaki koji stupi u crkvu, dobiva tekst u ruke i pokazuje mu se mjesto. Takav način nenametljivog susretanja poznaje današnji čovjek iz turističkog saobraćaja, na velikim izložbama itd. gdje su uvedene domaćeice.

Daljna povreda duha zajedničarstva u našem bogoslužju jest stalno dolazenje, odlazenje i zakašnjavanje. Vrlo često se može zapaziti da je na početku mise prisutno tek polovica ili dvije trećine mnoštva, i to se nadopunjuje sve do prikazanja. To je prema shvaćanju: misa je moja privatna dužnost i ispunjam je na svoj način. Ako još stignemo do prikazanja, stvar »vrijedi«. Mnogi župnici su u toj stvari jednostavno rezignirali. Udarati oštro protiv zakašnjavanja nije ništa koristilo. Ali zar ne bi trebalo pokušati nešto postići na pozitivan način? Moralo bi se pos-

jetioce crkve dovesti do toga da na službu Božju dolaze iz drugoga razloga, a ne zbog dužnosti. Stoga bi ubuduće trebalo razmisliti da li ima smisla govoriti o smrtnom grijehu u slučaju zakašnjanja. Zar Crkva ne bi trebala smiono preuzeti taj rizik? Vjerojatno bi u tom slučaju došli samo oni vjernici koji osjećaju da pripadaju zajednici Crkve. Dugogodišnji prosjek posjeta Crkve ionako pokazuje ovaj smjer razvitka: posjećivanje nedjeljene mise kod katolika polako, ali uporno opada, s druge strane raste među njima postotak pričesnika. Pitanje je također, da li će među posjetiocima crkve ubuduće biti onih koji će doći zato što moraju. Dolaziti će oni kojima će nedjeljna misa »nešto dati«. Koliko god budu više u tome angažirani, koliko god budu mogli sami nešto pridonijeti, kako će misa njima nešto dati.

U većini župa nedjeljna misa imade još uvijek karakter službenoga, neosobnoga — priredbe koja po dužnosti mora biti, ali kojoj se prisustvuje samo zato da se ispuni propis. Eto to je razlog za svu anonimnost za hladnoću, za tmurnost većine služba Božjih. Župnik se tu ne pojavljuje u funkciji službe, ne kao onaj koji podiže, koji daje utjehu i podržava zajednicu, nego kao službenik kulta, kao činovnik, koji »vrši« svoju službu pred Bogom točno prema propisima. Vidio sam vrlo malo bogoslužja kod kojih se stiče bolji utisak. Zar se članovi župskog vijeća ne bi sa svojim svećenikom morali češće posavjetovati o karakternosti zajednice službe Božje?

Ispunjenje nedjeljne dužnosti stvar je pojedinaca. Ali produbljenje kršćanskog života može biti samo stvar zajednice. Preduvjet zato da naše nedjeljne službe Božje zaista pomognu produbljenju kršćanskog života, bio bi, dakle, najprije da se one učine kao svečanosti zajednice, a da se otkloni shvaćanje »ispunjenja nedjeljne dužnosti«.

B) Karakter navješćivanja (propovijedi)

Vremena kada se poslanica i evanđelje nije navješćivalo nego »čitalo«, nisu daleko od nas. Još prije nekoliko godina moglo se doživjeti da se oboje »na veću slavu Božju« pjevalo na latinskom jeziku. Riječ Božja se svečano glasila mogla se čuti, ali ne i razumjeti. Ona je bila tu, ali kao tajna.

Iako se danas i čitanje poslanice i evanđelja čita gotovo svugdje na narodnom jeziku, ipak se još uvijek osjeća staro shvaćanje: čita se inače često vrlo teške i neshvatljive tekstove na svečani način — katkada rutiniranim »svetim« patosom — često puta i takvim tonom kao da bi se htjelo reći; Crkva nema ništa bolje; kao da to nema puno smisla, ali to je ipak nešto sveto, i konačno — to je propis da se to mora baš danas čitati; tako to mora biti. Često sam se obradovao kad sam došavši na ispomoć naišao na mlade, svježije ljude kao lektore (čitače), ali ne jednom sam se znao razočarati kada sam ih čuo kako čitaju. Oni smatraju da moraju u crkvi drugačije govoriti nego li inače, upravo se trude da imaju stil sasvim stran životu. Rezultat toga jest ponajviše da se jednostavno preslušava takvo predavanje i da se ide za svojim mislima. Ako zaboravite na to da mnogi prijevodi više ne odgovaraju našem vremenu, krivnja za nepažnju vjernika leži ponajviše u tom načinu predavanja. A upravo danas imamo toliko uzornih govornika na radiju i televiziji. Prijeko je potrebno da te čitače brižno izobrazuju stručnjaci i da oni sami stalno vježbaju svoj izgovor i predavanje. Prije svega treba čitače navesti da govore sasvim normalno ljudski i prirodno. Manje je važno da se riječ svečano izriče nego da se ukazuje s nekim unutrašnjim zanosom, koji kao da hoće reći: ovo što sada čujemo tiče se svijetu nas.

Ti smo došli do novog zahtjeva. Uvijek nanovo se može zapaziti, da su čitanja, prije svega poslanica kao bitni sastavni dio mise. Čitanje, molitve, napjevi još često se ne uočavaju u svojoj osobnosti. U dobroj staroj recitirano-pjevanoj misi najprije je bila molitva, onda čitanje, zatim pjesma. U međuvremenu svećenik je sve ove dijelove čitao jedan za drugim na oltaru. Iz toga vremena potječe bezkrvni tok naših »zbornih misa« i sada, poslije liturgijske reforme. Već za vrijeme molitve koju svećenik moli, često se sabranost narušava ako lektor ide prema ambonu (pultu) i pritom lista u knjizi amo tamo. Tek što je zajednica odgovorila »amen«, on već »puca« — upada. Jedva je izgovorio zadnju riječ, upadaju već orgulje. Ovako se ne smije postupati s riječju Božjom. Mogli bismo i u tom pogledu nešto naučiti iz evangeličkih bogoslužja; naime: prije čitanja Pisma nastane nekoliko sekunda potpuna tišina. Nastaje savršen mir svi se sabere, nastaje gotovo osjećaj:

sada postaje napeto, zanimljivo. (Sjetimo se pauza u velikim filmovima). Eto na tu pripremnost počinje lektor čitanje.

U pogledu čitanja može se još i ovo zapaziti: vrlo često (kod nas uvijek!) čitaju se čitanja bez ikakva uvoda. U običnim danima sedmice, otkada je uveden novi red čitanja, bio bi poželjan kratak uvod, jer neki vjernici teška čitanja (stavke St Z.) često slušaju po prvi put. Ovom zgodom upozoravamo na naš prilog »Uvodi« koji s uspostavljanjem fakultativnog reda perikopa dobiva novo značenje i aktualnost. Takav se uvod može staviti prije početka mise, ali i neposredno prije prvog čitanja. Ali i to treba učiniti s osjećanjem za tankoćutnost: davanje uvoda mora se razlikovati od samog čitanja riječi Božje. Najbolje je, ako ove dvije različite stvari obavljaju različite osobe. Pred oba čitanja (poslanicu i evanđelje) dati poseban uvod, bilo bi odviše zamarajuće. Uvod u evanđelje može se dati na početku ili prije poslanice. Uvod ima veliku prednost — budi se pažnja, ljudi se potaknu da doista paze na čitanje. Uvod, dakle, ima drugu zadaću nego li je kratka propovijed koja pročitane stavke pisma treba da približi mjestu i vremenu. Stoga, kratka propovijed ne može nadomijestiti ovaj uvod o kojem govorimo, jer za nju jednostavno nema uvijek vremena. Ovaj uvod će dobiti naročito na značenju kod skorašnjeg proširenja nedjeljnih i običnih perikopa.

Na ovom mjestu treba još štogod reći i o propovijedi. Većina nedjeljnih propovjednika nijesu još dobro shvatili izjavu Lit. Konst. o propovijedi: »Propovijedanje neka crpi poglavito iz vrela Svetog Pisma i liturgije, jer naviješta divna Božja djela u povijesti spasenja...« (35) i... »Kao dio same liturgije veoma se preporučuje homilija, kojom se tijekom liturgijske godine, na temelju svetog teksta tumače vjerske tajne i zakoni kršćanskog života.« (art. 52) Ne možemo se otresti propovijedi koje uopće nemaju veze s čitanjima iz sv. Pisma. Čuju se moralne rasprave, propovijedi gdje se ponajviše moljaka i prosi to su vrlo često samovoljna »razlaganja« koja se obično postavljaju kao jedino pravilan i potreban način tumačenja čitanja. Nerijetko se propovijed ispusti — a u većim crkvama se uobičajilo da ne propovijeda misnik nego drugi svećenik. U nekim je župama naime običaj da samo jedan od trojice ili četvorice uposlenih svećenika pripremi propovijed, ko-

ju ona drži na svim misama — tako dolazi na red propovijedanje tek svake treće ili četvrte nedjelje. Time se službi Božjoj oduzima jedinstvenost i teško se krnji karakter navješćivanja određene službe, pa čak i cijele službe svete mise.

Prema tome, uzrok što naše službe Božje još ne donose ili vrlo malo pridonose »produbljenju kršćanskog života«, leži u tome što kod obnove liturgije još fali shvaćanje cjeline. Nipošto nije dovoljno »uvesti nove liturgijske propise«. Radi se o tome da se stvori zajednica koja se osjeća obavezna prema riječi Božjoj koja se skuplja »pod riječju Božjom«.

II Cilj: Prilagođivanje današnjem vremenu

»Ustanove koje su podvignute promjenama treba bolje prilagoditi potrebama našega vremena.« Površno promatrano, mogla bi ova želja značiti samo jednostavno moderniziranje naše službe Božje. Međutim, treba uočiti što je u cijelom kontekstu liturgijske Konstitucije rečeno o prilagođavanju. Upozorujem ovdje samo na dvije izreke:

a) U 34. čl. LK stoji: »Neka se obredi odlikuju plemenitom jednostavnošću, neka budu kratki i jasni, neka izbjegavaju suvišna ponavljanja.« Ako to vrijedi ponajprije za krugove i komisije koje se na temelju službene dužnosti bave izradbom nove liturgije — onda bi morao i svaki oblikovatelj liturgije u provedbi uvažiti ove osnovne upute. Ako se pod liturgijskom obnovom ne razumije ništa drugo nego uvođenje novih rubrika onda se nećemo ovakvim rečenicama razbijati glavu. U slijedećem nekoliko kritika i poticaja: »Plemenita jednostavnost«: time se misli i na uklanjanje svakog nesuvremenog »klerikalizma«. Je li još potrebno da se ministranti i sakristan kod svakoga pomicanja moraju nakloniti pred svećenikom? Ili zar je to u duhu liturgijske obnove, da ljudi moraju pred svećenikom stajati kao živi pult za knjige i da naslanjaju knjigu na svoje čelo? Nigdje se nije zahtijevalo da se neke ukinute ceremonije iz pontifikala moraju upotrijebiti u našim župskim službama Božjim. U nekim crkvama postavljeno je za sjedenje podignuto prijestolje, koje čini od svećenika ne predsjednika neke skupine nego ga čini gotovo nekim božanstvom. Svećani ulazi i izlazi s cijelom četom ministranata potječu od početka vremena liturgij-

skog pokreta. Oni oduzimlju službi Božjoj skromnost i djeluju konačno »klerikalno«: »Župnik se veseli što može izaći »šesteropregom«! Još uvijek vlada prošireno shvaćanje da samo svećenik smije dirati kalež i pliticu: ministranti donose na prikazanje kalež omotan rupčićem i time otežaju jedno sasvim jednostavno zbivanje.

Zar se ne razmećemo i prevelikom raskoši? Još uvijek držimo cvijećem pretrpane svibanjske oltare i sveti grob, na velike blagdane pretrpani su svijećnjacima i cvijećem na žalost i naši novi oltari prema puku. I mnogo pretjerano »moderno« misno ruho nije u skladu s jednostavnošću. Vrijedno je da se nešto kaže i o vremenu — trajanju... Naše službe Božje su mnogo preduge. Više puta knjiva je za to liturgijska obnova koja je donijela molitve vjernika, stajalište, uvode. Ali mogu se skratiti na primjer ulazne pjesme propovijed, priprema darova, dijeljenje pričesti, obavijesti, završne pjesme i drugi dodaci.

b) 28. čl. kaže: »U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima.«

Liturgija bi se morala slaviti prema svojoj bitnosti. Doslovno ispunjenje liturgijskih propisa može dovesti do grubih krivih shvaćanja i čak do protivnosti onoga što je zapravo liturgijska obnova htjela. Ovdje ćemo nabrojiti nešto što se u našoj liturgiji još uvijek nalazi, iako se protiv njezinoj bitnosti. Većim dijelom se ne radi ovdje o »zabranjenim« stvarima, ali ipak su to pojave koje pokazuju da se u mnogim mjestima još nije razumjelo o čemu se radi.

Započnimo s uređenjem crkve. Kao što smo već spomenuli, oltar prema narodu je često pretrpan suvišnim cvijećem. Više puta nalazi se na oltaru još križ, svijećnjaci, kanonska ploča i velik stalak za knjigu, te mikrofon tako da narod još manje vidi nego na oltaru okrenutom prema zidu. Pogled na kruh i kalež bi morao biti sasvim slobodan. Hostije se često još stavljaju u ciborij ili čak drugi kalež, tako se dobiva nelijep i smućen pogled na dva različita kaleža. Kod konsekvacije za vrijeme mise trebao bi se upotrijebiti zapravo tanjur za hostije (ne jede se name iz posude za piće). Više puta se novi kaleži još uvijek rade prema staroj tradiciji, dakle, nikako u formi čaše ko-

ju poznaju svi vjernici, nego često još kao plitka šalica na jednom štapiću. Tu i tamo vide se hostije nalik na kruh, ali inače ponajviše još hostije u staroj formi: bijele kao snijeg, s različitim likovima. Mi uopće ne mislimo na to, koliko ovi oblici pokrivaju prvotno zamišljeni znak kruha.

Geste nekih celebranata također nisu prikladne da razjasne bit popratnih riječi. Kod »Gospodin s vama« još uvijek se zapažaju nezgrapni rutinski veslački pokreti, a kod molitava i »molite braćo« prave se teatralne poze nerazumljiva žurba kod poklecivanja. Priznajem da je uvijek teško izvesti propisanu gestu i naš je obred još uvijek opterećen suvišnim gestama i ponavljanjima. Ipak se mora osjećati ono osobno, ono časno mišljeno kod svakog pokreta.

Što se tiče toka misne službe s obzirom na bitnost liturgije, spomenut ću samo neke stvari:

Još se uvijek sakupljanje milostinje znade obavljati na stari način. To znači: sakristan ide sam od ofertorija kroz crkvu i zveckanje njegova zvonca svršava često tek pred pričest. Tu i tamo nađe se još stara škrabica (crvena vrećica sa zlatnim križem i zvoncem). Protiv tog instrumenta započeo je borbu Pius Parsch već dvadesetih godina. Čini se da je gotovo nemoguće ispuniti želju koju su izrazili mnogi crkveni dokumenti u posljednje vrijeme a ta je: da se u svakoj misi konsekriira. U Beču i okolici, osim u nekoliko iznimaka, nigdje se to ne događa. Presveto se uzima redovito iz svetohraništa čak onda, ako to i nije baš praktično. Što je tome razlog? Da li je to — da se hostije mogu brojiti — radi statistike, pa se naknadno punjenje preostalih hostija smatra nepravilnim i nepreglednim? Da li je to možda bojazan da će se postavljanjem stolića za hostije komplicirati sudjelovanje? Možda je to strah da će se svetohraništu time oteti njegova funkcionalnost? Konsekraciju preko svake mise većina župnika odbija jednostavno klimanjem glave.

Ne odgovara bitnosti i vrlo je teško suzbiti običaj da se za vrijeme mise pruža mogućnost sakramenta pokore. U većini crkava čak je običaj da svećenik ulazi u ispovjedaonicu tek na početku mise, tako da uopće nije moguće prije mise dobiti ispovijed. Često se još u sakristiji govori o ovome i onome, iako ljudi već čekaju kod ispovjedaonice. Promjena u tom pogledu može uslije-

ditu tek samo u cjelini. Ali bilo bi poželjno da se već sada odgovorna mjesta bave tim problemom — spomenimo da je ta stvar iznesena u zadnjoj Euharistijskoj instrukciji.

Jedna od najslabijih strana našega svečanog bogoslužja jest pjevanje. Nije ovdje govor o kvaliteti izvedbe, nego samo o često nespretnom i nemilom redu i izboru. Mjerodavni krugovi stručnjaka sve većma uviđaju da tri različita napjeva (ulaz, kirie, Gloria) na početku predstavljaju za zajedništvo pretjeran zahtjev. K tome se u nekim crkvama još zahtijeva da se za vrijeme sva tri pjevanja stoji! Gloria u doslovnom prijevodu i njemačkoj gregorjanici baš ne djeluje zanosno i oduševljeno. Osim toga, u većini crkava pjeva se iz godine u godinu (već i desetljećima) isti ordinarijum. Nadomjestak je ponajviše samo stara Schubertova ili Haydnova misa. Najstariji i najvažniji napjev (pjesma) poslije poslanice često se ističe ili je predmolitelj recitira u jednom tonu. Još uvijek se na žalost susreće takvo monotono recitiranje Introita, Ulaza, prikazne i pričesne pjesme, iako se na tim mjestima pjevaju i strofe pjesama. Na (poruku) »Idite u miru« nadovežu se nadalje kitice pjesama tako da poruka otpuštanja i opet ne odgovara zbivanju. — A koje se pjesme pjevaju! Još uvijek se (kod dijeljenja pričesti odraslima) čuje »Isuse, Isuse, dođi k meni« (čuo sam prošle godine da se još uvijek pjeva ona melankolično-limunadna: »Za tobom mi vene duša«) i na kraju: »Kraljice svete krunice« ili koja slična tome.

III Cilj: Pastoralni karakter liturgije

»... liturgija je vrhunac prema kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proističe sva njezina snaga. Apostolski su naime naponi upravljeni k tome da se svi koji su vjerom i krštenjem postali djeca Božja, sastaju, usred Crkve hvale Boga sudjeluju kod žrtve i blaguju Gospodnju večeru.« (čl. 10. Liturg. konst.) Liturgija je svrha svega dušobrižništva, ona je najodličnije sredstvo pastORIZACIJE. Liturgija je za mnoge ljude jedini susret s Crkvom, i stoga jedina mogućnost da se kršćanski formiraju i da mu se navješćaju istine vjere. »Iako je liturgija u prvom redu štovanje božanskog veličanstva, ipak sadrži i mnogo pouke za vjerni puk« (LK. čl. 33.). U mnogim pojedinačnim propisima i poticajima želi Konstitucija liturgiju učiniti prikladnim sredstvom dušobrižništva. Ona go-

vori o razjašnjenjima, kratkim uputama, dopušta materinji jezik, preporučuje prilagođivanje mjesnim prilikama. Time je otklonjena ukočenost obreda, koji je kroz mnoga burna stoljeća pripomogao sačuvati staru liturgiju.

Ipak, po savjesnom slušanju ritualnih propisa naša je služba Božja postala neosobna. Strahopočitanje pred prostorom crkve i pred Presvetim koji se tu čuva zabranjivo je podignuti pogled, nekoga pozdraviti ili čak govoriti. Ovo držanje koje sigurno sadržava mnogo pozitivnoga, još nam je duboko ucijepljeno. Sigurno je da naš sadanji obred zasada još jako teško dopušta osobni razvoj. Ali nešto bi se dobrom voljom ipak dalo učiniti.

Na početku liturgijske svečanosti trebao bi svećenik kao nadstojnik zajednice, nazočne pozdraviti. U nekim crkvama to se događa već osobno od čovjeka do čovjeka, pred crkvom. Tako se to na primjer u emisiji austrijske televizije moglo vidjeti 8. prosinca 1967. u župi Beč II, Machstrasse. Ali mogla bi se također i zajednica kao cjelina pozdraviti i ujedno reći nekoliko uvodnih riječi. To bi imalo trostruk smisao: 1. Izreći pozdrav, 2. dati tehničko vodstvo i 3. dati duhovno vodstvo. Moglo bi se i spomenuti za koga se prikazuje misa. Ako stajalište nije moguće, mogao bi svećenik nakon svoga ulaska i svoje reverencije pred oltarom zajednicu pozdraviti barem jednim naklonom. To ne bi smio zanemariti ni kod svoga odlaska. Iz sakristije doći k oltaru i opet se vratiti kao da nikoga tu nema, doista je neuljudno. Na žalost se tako nigdje ne osjeća, te se i dalje podržava neosobna ceremonija započinjanja i završavanja.

Mnogo osobnije bi moglo biti i proglašenje župskih vijesti. Vrlo često se to pročita vrlo službeno i bez sudjelovanja, osobito onda ako to nije sastavio sam čitač. Baš ovi proglesi su važni, jer se u njima osjeća život zajednice (župe). Oni u mnogočemu predstavljaju most između službe Božje i života.

Molitve (oracije), predstavljaju i molitve vjernika često se posve mehanički izgovore kao nekadašnje pobožnosti. Sigurno u tome mnogo pomažu zastarjeli prijevodi (Vlašić) i upotreba otrcanih riječi. Polagano izricanje i izgovaranje po smislu koje daje sabranost i dolično ganuće, potiče na slušanje i onoga koji stoji sa strane. Više puta se molitve vjernika mehanički čitaju kao kakve litanije, sa

smišljenom nakanom, »da bi ljudi znali kada trebaju odgovarati«. Takav stav samo otkriva nesnalazjenje u načinu predavanja.

Ima još mnogo pojedinosti i zapažanja, koja dokazuju da se liturgijska obnova ostvarila doslovno, a ne po njezinu smislu ili s unaprijed smišljenim svaćanjem, dakle, ostvarila se krivim svaćanjem. Stanje bi se moglo poboljšati samo onda ako bi se svećenici i laici temeljito poučavali. Pred nama su još mnoge novine. Jesmo li spremni za njih? Nije dužnost samo liturgijskih komisija i znanstveno liturgijskih centara da se brinu za obnovu i njegu liturgije, nego je to zadaća svake, pa i najmanje kršćanske zajednice (župe). Jer svaka pojedina liturgijska djelatnost, svaka nova mjera koja se poduzima u gradnji crkava kod uređenja crkava ili u pjevanju, sve to ima smisla tek onda ako se imadu pred očima zadnji veliki ciljevi, kako nam ih je Koncil dao.

Preveo o. A. STEIN O P

P S A L A M 28 (29)

PJESME UZ GLAZBALA. DAVIDOVA.

Ovaj put imamo dvije oznake. Liturgičnu koja nam kaže da su psalam u svećanoj službi Božjoj izvodili leviti uz razna glazbala bez učešća puka, i povijesnu koja nam kaže da tradicija hebr. naroda pripisuje psalam Davidu.

Kako vidimo, iz samog naslova ne možemo saznati ništa ni o sadržaju psalma ni o povijesnoj prigodi u kojoj je bio spjevan, jer se povijesna oznaka *Davidova pjesma* može odnositi na cijeli period Davidova života, a k tome ne možemo opet znati da li je on opisao u psalmu neki događaj iz svoga života ili je htio iznijeti neku vjersku istinu. Zato se i ovaj put moramo osloniti na sam tekst da pronademo i sadržaj i povijesnu prigodu i cilj psalma.

Na prvi mah može biti jasno da se u psalmu ili govori o nekoj strahovitoj oluji kojom je Yahweh upravljao na korist svoga naroda a na štetu okolnih poganskih država, ili da se pod olujom nešto skriva, da se, naime njome opisuje ili neka Yahwehova teofanija, neka njegova intervencija, ili pak da se oluja ima shvatiti alegorički za neki ratni pohod koji je sličio na pravi vihor za neprijatelje. Čujmo što o tome kažu razni autori.